

การพัฒนาระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ
ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน*
AN EXTENSION SYSTEM DEVELOPMENT OF QUALITY FRUIT
PRODUCTION IN SOUTHERN BORDER PROVINCES

กัสมัน ยะมาแล

Kasman Yamalae

สุนันท์ สีสั่งข์

Sunan Seesang

นารีรัตน์ สี่ระสาร

Nareerut Seerasarn

ทรงพล สมศรี

Songphol Somsri

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: ykasman1402@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ 2) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการ และ 3) พัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างมีการคัดเลือกแบบเจาะจง ชันภูมิ และเป็นระบบ รวมทั้งสิ้นจำนวน 617คน ประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน/ลองกองที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการผลิตผลไม้ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2562 และ 2563 และเกษตรกรทั่วไป เครื่องมือการวิจัยได้แก่ คู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปประเด็น ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบ การทดสอบค่าที การทดสอบไคสแควร์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและตัวแปรหลายตัว ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมีระบบการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการและมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2) เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีกระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกประเด็น ส่วนการได้รับและเจตคติต่อระบบการ

* Received 9 April 2022; Revised 20 April 2022; Accepted 24 April 2022

ส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพอยู่ในระดับมากและมากที่สุด 3) การพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบปฏิบัติในกระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่นเกือบทุกประเด็น การได้รับและเจตคติต่อระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพอยู่ในระดับมาก ระบบการส่งเสริมเกษตรกรควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ และการจัดตั้งศูนย์คัดแยกคุณภาพผลไม้

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, การส่งเสริมการผลิต, ผลไม้คุณภาพ, จังหวัดภาคใต้ชายแดน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the best practice of quality fruit production system, 2) study an extension of quality fruit production according to recommended principles, and 3) develop and extend an extension system of quality fruit production. The research was mixed method. The samples were selected by purposive, stratified, and systematic samplings with the total of 617 farmers. They were durian/long kong producers including the best practice farmers, farmers participating in the project of increasing efficiency of agricultural production in years of 2019 and 2020, and general fruit producers. The research tools were quality fruit production manuals, interview and structural questionnaires. Qualitative data were summarized contents while the quantitative data were analyzed by using descriptive statistics, factor analysis, t-test, chi-square test, one-way analysis of variance, and multivariate analysis of variance. The research results showed that 1) the best practice farmers performed correctly according to recommended and good agricultural practice principles. 2) The durian farmers had better production process and products than the long kong farmers significantly in most topics. The knowledge reception and attitude towards the extension system of quality fruit production were perceived at high and highest levels. 3) The development and extending an extension system of quality fruit production, farmers who were members of prototype collaborative groups had better production process and products than other farmer groups. The knowledge reception and attitude towards the extension system were perceived at high level. The extension system should include an integration of responsible organizations, farmer to be a member of collaborative farm, and organizing fruit grading center.

Keywords: System Development, Extension of Production, Quality Fruit, Southern Border Provinces

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ภาคการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการใช้แรงงานมากกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ แม้ว่าภาคเกษตรจะมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพียงร้อยละ 10 (โสมาตรมี จันทรัตน์, 2562) แต่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมากถึง 7.27 ล้านครัวเรือน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาข้าว รองลงมาคือ การทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น โดยผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ลำไยทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ และมะม่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน ในปี 2562 มีมูลค่าการส่งออกมากถึง 40,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

การทำสวนผลไม้ในภาคใต้มีลักษณะการทำสวนแบบผสมผสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี โดยภาพรวมทั้ง 3 จังหวัดมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ภูเขา เนินเขา และหุบเขาลาดชัน เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกทุเรียนร่วมกับลองกอง ซึ่งเป็นการปลูกทุเรียนในสวนลองกองเดิมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกัน คือ ลองกองตันหยงมัส ในปี 2562 ทั้งประเทศมีพื้นที่ไม้ยืนต้น 253,634 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 246,736 ไร่ แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่ภาคใต้ (ร้อยละ 68.96) โดยมีพื้นที่ไม้ยืนต้นมากที่สุด คือ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 43,396 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) สำหรับพื้นที่ผลิตลองกองมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากราคาผลผลิตลองกองไม่จูงใจให้เกษตรกรผลิตและดูแลต่อไป ทำให้เกษตรกรโค่นทิ้งเพื่อปลูกทุเรียน อย่างไรก็ตาม ลองกองยังคงเป็นผลไม้อัตลักษณ์ของภาคใต้ชายแดน โดยเฉพาะลองกองตันหยงมัส จังหวัดนราธิวาส ได้รับการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication หรือ GI) ยังคงมีการส่งเสริมการผลิตอยู่ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2559)

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) จึงมีการสนับสนุนงบประมาณมาโดยตลอด ในขณะเดียวกันจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนก็เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาเกษตรกรผ่านโครงการต่าง ๆ โดยมุ่งหวังที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนให้ดีขึ้น โดยการติดต่อทางปัญญาเพื่อแก้ปัญหาเกษตรกรที่ขาดทักษะ ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีในการผลิตผลไม้ ที่เป็นสาเหตุทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2562) อีกทั้งเกษตรกรร้อยละ 82.62 นับถือศาสนา

อิสลาม มีการใช้ภาษายาวีสื่อสารเป็นหลัก จึงทำให้การสื่อสารระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในบางพื้นที่ไม่คล่องตัว (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามการวิจัยว่า การพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนควรเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผนการส่งเสริมเพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร
3. เพื่อพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับ

เกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนการผลิตไม้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ปี 2562 ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจำนวน 60,825 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง จำนวน 59,422 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย แบ่งตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1.2.1 การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของเกษตรกรในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและลองกอง จำนวนอย่างละ 11 ราย รวม 22 ราย การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมาจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเสนอรายชื่อเกษตรกรที่มีการปฏิบัติในการผลิตผลไม้ที่เป็นเลิศและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรทั่วไป

1.2.2 การศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2562 เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน จำนวน 125 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง จำนวน 60 ราย รวม 185 ราย

1.2.3 การพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.2.3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ ประกอบด้วย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปี

งบประมาณ 2563 โดยเป็นเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน จำนวน 12 แปลง และแปลงใหญ่ลองกอง จำนวน 16 แปลง รวม 28 แปลง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย ต่อ 1 แปลงใหญ่ รวมทั้งสิ้น 140 ราย เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

1.2.3.2 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ที่ไม่ใช่ต้นแบบ ประกอบด้วย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563 โดยเป็นเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน จำนวน 9 แปลง ๆ ละ 10 ราย รวม 90 ราย เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

1.2.3.3 เกษตรกรทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรที่มีสวนรอบ ๆ แปลงใหญ่ต้นแบบ แปลงต้นแบบละ 5 ราย เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน จำนวน 60 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตลองกองจำนวน 80 ราย รวมทั้งสิ้น 140 ราย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากเกษตรกรที่ปฏิบัติตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563 ได้ครบถ้วนทุกขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ความเชื่อถือของเครื่องมือการวิจัย (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.936

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปประเด็น ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การทดสอบไคสแควร์ Chi-Square Test) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Analysis Of Variance: ANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis Of Variance: MANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

1.1 ระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรมีการผลิตทุเรียนและลองกองตามหลักวิชาการ โดยมีการใช้ภูมิปัญญาและประสบการณ์ในการผลิตผลไม้ให้ได้คุณภาพ

1.1.1 เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนคุณภาพ มีการปฏิบัติในเรื่องเทคนิคการสร้างและจัดการใบทุเรียน การจัดการสวนทุเรียนในระยะดอกและติดผล การเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพ และการจัดชั้นคุณภาพผลผลิตทุเรียน (คัดเกรด) ทางการค้า

1.2.2 เกษตรกรผู้ผลิตลองกองคุณภาพ มีการปฏิบัติในเรื่อง การตัดแต่งช่อดอก การพ่นฮอร์โมนเพื่อการติดผลและการขยายผล การรักษาช่อผลให้สะอาด และการเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม

1.2 การผลิตผลไม้คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองคุณภาพ มีการปฏิบัติตามหลักการสำคัญในการผลิตผลไม้คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.3 การจัดการผลผลิตและการตลาดผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนคุณภาพ ส่วนใหญ่เน้นการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพที่ดีและประสานผู้รับซื้อ ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกลองกองคุณภาพ ส่วนใหญ่เน้นการตัดแต่งช่อดอกและช่อผลเพื่อขายในตลาดระดับสูง ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองคุณภาพมีเครือข่ายด้านการผลิตและด้านการตลาดผลไม้ โดยเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียนหรือแปลงใหญ่ลองกอง และมีเครือข่ายผู้รับซื้อผลผลิตทุเรียนและลองกองทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2. การส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกรในปี 2562

2.1 กระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

2.1.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพและผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพมีกระบวนการผลิตไม่แตกต่างกัน ในประเด็นต่อไปนี้ พันธุ์ไม้ที่ปลูก วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืช และหลักการสำคัญในการเก็บผลไม้

2.1.2 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพและผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพมีความแตกต่างกันในกระบวนการผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนดำเนินการผลิตตามหลักวิชาการดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง ประเด็นต่อไปนี้ รูปแบบและสภาพพื้นที่ในการทำสวนผลไม้ การปรับปรุงคุณภาพผลผลิตผลไม้ การใส่ปุ๋ยและธาตุอาหารรอง/อาหารเสริมในสวนผลไม้ การให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต การตัดแต่งกิ่ง/ดอกล/ช่อดอก/ผล ต้นทุนการผลิตผลไม้ การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คุณภาพของผลผลิตและราคาผลไม้ และการบันทึกข้อมูลการจัดการสวนผลไม้

2.2 ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.2.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน (T&V system) และการได้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่วนใหญ่ของเกษตรกร 2 กลุ่มได้รับข่าวสารการผลิตผลไม้คุณภาพจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก จากการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน โดยผ่านการติดต่อทางไลน์และเฟซบุ๊ก การเข้ารับการอบรมในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากนี้

เกษตรกรได้รับการสนับสนุนในการเป็นแปลงต้นแบบ โดยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์

2.2.2 เจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพมีระดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน มากกว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพเกือบทุกประเด็น โดยเห็นด้วยในระดับมากและมากที่สุด แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.3 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และศักยภาพแปลงต้นแบบ เกษตรกร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพในเรื่อง ความสามารถ/ศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้และความเหมาะสมของแปลงต้นแบบ มากกว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพ ส่วนความภูมิใจและความตระหนักในการประกอบอาชีพของ 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาและขยายผลการใช้ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตร ปี 2563

3.1 กระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

3.1.1 หลักการในการใส่ปุ๋ยผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป มีการใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและคู่มือ/เอกสารทางวิชาการ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบมีการใส่ปุ๋ยหลากหลายเหตุผล สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยประมาณกึ่งหนึ่งมีการใส่ปุ๋ยตามคู่มือ/เอกสารทางวิชาการ และ 1/3 ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.1.2 การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกันในการใส่ปุ๋ยเคมี โดยส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ ทั้งนี้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์และอีก 2 กลุ่มมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ และเกษตรกรอีก 2 กลุ่มไม่ถึงกึ่งหนึ่งมีการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยเกือบทั้งหมดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไปทั้งหมด มีการปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ และส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ สำหรับการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริมมีการใช้ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองไม่ต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม

3.1.3 การให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมด และส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป มีการให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ มีการใช้แหล่งน้ำธรรมชาติและสระน้ำในสวน ส่วนระบบการให้น้ำคือสปริงเกอร์ สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยประมาณ 2/3 มีการให้น้ำ โดยใช้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ สระน้ำในสวน และบ่อบาดาล ตามลำดับ ส่วนวิธีการให้น้ำมีการใช้สปริงเกอร์ ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีการให้น้ำมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง แต่ไม่ต่างกันในเรื่องแหล่งน้ำและวิธีการให้น้ำ

3.1.4 การตัดแต่งกิ่ง ดอก/ช่อดอก และผล เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ประเด็น โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการตัดแต่งกิ่งและดอก/ช่อดอก นอกจากนี้ เกือบทั้งหมดมีการตัดแต่งผล ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบประมาณ 2/3 มีการตัดแต่งกิ่งและผล ส่วนการตัดแต่งดอก/ช่อดอกเป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั่วไปมีการตัดแต่งกิ่ง ส่วนการตัดแต่งดอก/ช่อดอกและผลเป็นส่วนน้อยเช่นกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการตัดแต่งกิ่ง ดอก/ช่อดอก และผล ขณะที่ประมาณ 2/3 ของเกษตรกรทั่วไปมีการตัดแต่งกิ่งและดอก/ช่อดอก ส่วนการตัดแต่งผลมีไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกอง ปฏิบัติดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

3.1.5 การจัดการศัตรูพืช เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกัน โดยมีการใช้สารเคมี แบบผสมผสาน (IPM) แรงงานคน และเครื่องจักร สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกัน โดยมีการใช้แบบผสมผสาน (IPM) แรงงานคน และสารเคมี เช่นกัน ส่วนเครื่องจักรมีการใช้น้อย

3.1.6 การใช้แรงงานในการจัดการสวนผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน ส่วนการจ้างแรงงานประมาณกึ่งหนึ่งของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทั้ง 2 กลุ่ม และประมาณ 1/3 ของเกษตรกรทั่วไปมีการจ้างคนไทยในพื้นที่/จังหวัดเดียวกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกัน โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเกือบทั้งหมด มีการจ้างแรงงานเพียงเล็กน้อย

3.1.7 หลักการสำคัญในการเก็บเกี่ยวผลผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกือบทั้งหมดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป ใช้นับจากวันหลังจากดอกบานจนถึงวันที่ผลแก่ สำหรับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบส่วนใหญ่ใช้วิธีการดังกล่าวเช่นกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน โดยพิจารณาสีผิว

ของเปลือกจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเขียวอมเหลืองเป็นส่วนใหญ่ และมีการชิมผลที่อยู่ปลายข้อและสังเกตเนื้อเปลี่ยนจากสีขาวขุ่นเป็นสีขาวใส โดยใช้วิธีนี้บ้างพอสมควร

3.1.8 การบันทึกข้อมูลการจัดการสวนผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการบันทึกข้อมูลโดยบันทึกด้วยตนเอง ส่วนเกษตรกรอีก 2 กลุ่มมีการบันทึกข้อมูลไม่ถึงกึ่งหนึ่ง สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบส่วนใหญ่มีการบันทึกข้อมูล โดยบันทึกด้วยตนเองและสมาชิกในครัวเรือนช่วยบันทึก ส่วนเกษตรกรทั่วไปจำนวนไม่มากที่มีการปฏิบัติในเรื่องนี้ ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการปฏิบัติดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

3.1.9 คุณภาพผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในปี 2563 แต่ในปี 2562 ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ คุณภาพผลผลิตปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ของทั้ง 3 กลุ่ม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และเกษตรกรทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่ากลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในปี 2563 แต่ในปี 2562 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตมากกว่าเกษตรกรทั่วไป อย่างไรก็ตาม คุณภาพผลผลิตลองกองปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม คุณภาพผลผลิตลองกองปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ของทุกกลุ่มทั้งทุเรียนและลองกอง

3.1.10 ต้นทุนการผลิตผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช และต้นทุนรวม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เฉพาะต้นทุนรวมเท่านั้น โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป ทั้งนี้ การปลูกทุเรียนมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าปลูกลองกอง นอกจากนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีต้นทุนการผลิตสูงกว่ากลุ่มอื่น

3.1.11 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตผลไม้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีในการผลิตทุเรียนได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบยังมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่หลายประเด็น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่

แตกต่างกันในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตลองกอง โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ ยกเว้นบางประเด็นที่มีการปฏิบัติไม่มาก ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตผลไม้ดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรทุกกลุ่มมีการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นบางประเด็นเท่านั้น

3.2 ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร

3.2.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกันในการรับทราบเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยเกษตรกรทั้งหมดได้รับจากเอกสารแนะนำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไปทั้งหมดได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบประมาณ 1/3 ได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกันเช่นกัน โดยเกษตรกรทั้งหมดได้รับจากเอกสารแนะนำ และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อย่างไรก็ตาม เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวสารจากกลุ่มไลน์ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบไม่ได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ ทั้งนี้ เกษตรกรทุกกลุ่มได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพจากเอกสารแนะนำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้ การรับทราบข่าวสารจากกลุ่มไลน์นั้น เกษตรกรทั่วไปได้รับมากกว่ากลุ่มอื่น

3.2.2 เจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีเจตคติระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นเดียวที่อยู่ในระดับมาก ส่วนเกษตรกรอีก 2 กลุ่มส่วนใหญ่มีเจตคติระดับมาก ทั้งนี้ เกษตรกรทั่วไปมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่ำกว่ากลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยเจตคติอยู่ในระดับมากเกือบทุกประเด็น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าเฉลี่ยเจตคติสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป แม้ว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก็ตาม ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกอง มีเจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน ดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่นเกือบทุกประเด็น

3.2.3 การได้รับประโยชน์จากระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกันเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบได้รับประโยชน์มากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

อภิปรายผล

1. กระบวนการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

1.1 การปฏิบัติตามหลักวิชาการ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยมีการปฏิบัติตามหลักวิชาการ ได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักวิชาการ และสามารถตรวจข้อมูลย้อนกลับได้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับ ยุพินพรรณ ศิริวิธนนกุล และคณะ ให้ข้อเสนอแนะของการศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการสวนลองกองของเกษตรกรในจังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาส สำนักงานเกษตรอำเภอบาเจาะ กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยเกษตรกรรมต่าง ๆ ควรให้ความสนใจถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการควบคุมคุณภาพผลผลิตลองกอง และการใช้ปุ๋ยชีวภาพ (ยุพินพรรณ ศิริวิธนนกุล และคณะ, 2550)

1.2 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้มีผลผลิตผลไม้คุณภาพและสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ดี สามารถส่งออกจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับ พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ ที่กล่าวว่า ระบบการตลาดผลไม้คุณภาพสูง ต้องคำนึงถึง 6 ประเด็น ได้แก่ รูปแบบการบริโภค ลักษณะทางสัณฐานวิทยา สายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ มาตรฐานการผลิต ลักษณะการขายที่ตลาดต้องการ และช่วงระยะเวลาที่ต้องการ (พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ, 2557)

2. ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ

2.1 กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิต เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและเรียนรู้กระบวนการผลิตผลไม้คุณภาพจากเกษตรกรแปลงใหญ่ต้นแบบ สอดคล้องกับ ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ ที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส โดยการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การดำเนินโครงการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จะต้องมีส่วนร่วมวางแผนการผลิตกับเกษตรกร และกระตุ้นให้เกษตรกรมีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม หรือสถาบันเกษตรกร มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ พีรพร พรหมเทพ ที่ให้ข้อเสนอแนะวิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น กระบวนการทำงานสำคัญที่ต้องยึดถือไว้เป็นหลักในการดำเนินการ คือ กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มภายใต้หลักการสำคัญ คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง เกิดความมั่นคง และอื่น ๆ ในการพัฒนา (พีรพร พรหมเทพ, 2558)

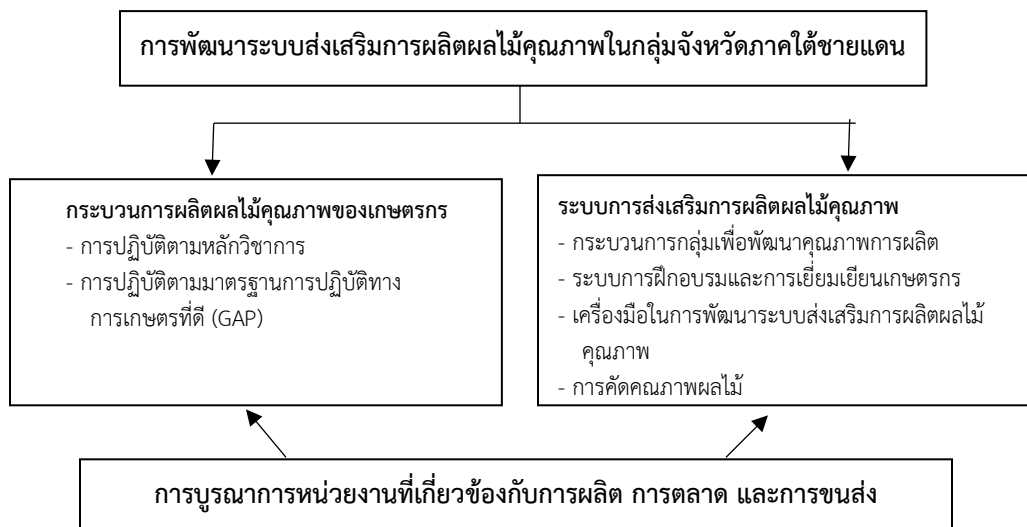
2.2 ระบบการฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร ระบบนี้ช่วยให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตผลไม้คุณภาพเพิ่มขึ้น ควรใช้ระบบนี้ในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยให้มีการปรับให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับ ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ ที่กล่าวว่า การใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ควรจัดทำแผนการฝึกอบรม และกำหนดเวลาออกไปพบปะเยี่ยมเยียน กลุ่มเป้าหมาย (ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ ที่ให้ข้อเสนอแนะ กระบวนการพัฒนาการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของประชาชนในจังหวัด ศรีสะเกษ ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการดูแลรักษาสวนทุเรียน และวิธีการป้องกัน รักษาสวนทุเรียน ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องโรคและแมลงให้แก่เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ ควรออกเยี่ยมเยียน สวนทุเรียนในพื้นที่ที่ปลูกเป็นจำนวนมาก บ่อย ๆ กรมส่งเสริมการเกษตร ควรดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาเกษตรกรให้มีประสบการณ์ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาอาชีพของตน และช่วยเพิ่มแรงงานที่มีคุณภาพในการทำสวนทุเรียนในอนาคตต่อไป (ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ, 2560)

2.3 เครื่องมือในการพัฒนาระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรที่ได้ผล ได้แก่ คู่มือการผลิตทุเรียนคุณภาพ คู่มือการผลิตลองกองคุณภาพ และกลุ่มไลน์ ดังนั้น การดำเนินการจัดทำคู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพที่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เป็นเรื่องสำคัญ โดยรวบรวมความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรที่มีวิธีการปฏิบัติในการผลิตผลไม้คุณภาพที่เป็นเลิศและหลักการทางวิชาการ สอดคล้องกับ ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ ที่กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้สื่อเอกสาร วิทยูกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องลองกองให้มากขึ้น (ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ, 2550)

2.4 การคัดคุณภาพผลไม้ ผลผลิตผลไม้ของเกษตรกรมีคุณภาพทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตในราคาที่ดีขึ้น การส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้มีการคัดคุณภาพ โดยผ่านศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและผู้บริโภค สอดคล้องกับ มะเสาวดี ไสสาภา และ คณะ ที่กล่าวว่า ควรเพิ่มศักยภาพการรวบรวมและคัดแยกผลผลิตให้กับศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชน โดยให้ศูนย์ดำเนินการเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกร (มะเสาวดี ไสสาภา, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรจัดการกระบวนการผลิตตามหลักวิชาการและมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เน้นกระบวนการรวมกลุ่ม การใช้ระบบการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร มีเครื่องมือประกอบการดำเนินการ และมีการคัดคุณภาพผลไม้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การตลาด และการขนส่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เริ่มจากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของเกษตรกรในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ แล้วนำมาสร้างเป็นระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2562 หลังจากนั้น นำมาพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2563 สามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

- 1) ระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ 1.1) การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม เกษตรกรทั่วไปที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ควรรวมกลุ่มกันอย่างน้อยเป็นกลุ่มธรรมชาติก่อน หลังจากนั้นค่อย ๆ พัฒนาเป็นแปลงใหญ่ หรือสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่เพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้ได้รับการถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ 1.2) การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบ ควรส่งเสริมการบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาไปสู่แปลงใหญ่ต้นแบบ 1.3) การสร้างกลุ่มไลน์ เพื่อให้สามารถติดต่อประสานงาน สอบถามปัญหาการผลิตผลไม้คุณภาพ

และได้รับการตอบกลับอย่างรวดเร็ว รับรู้ข้อมูลการผลิตผลไม้คุณภาพอย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีเครือข่ายมากขึ้น 1.4) การใช้ระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเกษตรกร โดยปรับให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูง ควรจัดทำคู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพ 2 ภาษา คือภาษาไทยและภาษามลายู เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานแปลงปลูกไม้ผลที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อศึกษาเรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติในแปลงปลูกไม้ผลของตนเอง 2) ระบบการจัดการตลาดผลไม้คุณภาพ ควรมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชน เพื่อจัดชั้นคุณภาพของผลผลิต ซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จทางการตลาด สร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ดีขึ้น โดยมีการจัดเก็บข้อมูลความต้องการของตลาดผลไม้ และจัดระบบตลาดให้มีความพร้อมในการจำหน่าย จัดระบบการจำหน่ายทั้งตลาดภายในประเทศและการส่งออก 3) ระบบบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือการดำเนินงานแบบครบวงจรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วยหน่วยงานภายใต้สังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการขนส่งทางบก การรถไฟแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การดำเนินงานในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งบทบาทในการประสานการสนับสนุนการดำเนินงานในภาพรวมในพื้นที่ทั้งหมด การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพแก่เกษตรกร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 ทำให้ผลผลิตทุเรียนและลองกองมีคุณภาพดีขึ้นเป็นที่ยอมรับทั้งตลาดภายในประเทศและการส่งออก กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนได้จึงต่อยอดผลงานวิจัยนี้ในปีงบประมาณ 2564 และปีต่อไป เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตผลไม้ทั้งทุเรียน ลองกอง มังคุด เงาะ และอื่น ๆ ที่มีการปลูกในพื้นที่ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นเป็นที่ยอมรับของตลาด

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2559). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลองกองต้นหยงมัส ทะเบียนเลขที่ สช 59100084. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ระบบการฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร (Training and Visit System: T&V System). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. (2562). แผนยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 2562-2564. ยะลา: กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.

- ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ. (2560). กระบวนการพัฒนาการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.
- ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ. (2557). รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส. แก่นเกษตร, 42(ฉบับพิเศษ 1), 571-577.
- พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ. (2557). การพัฒนาแบบจำลองการส่งเสริมการผลิตผลไม้ของไทยเพื่อการตลาดคุณภาพสูง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พีรพร พร้อมเทพ. (2558). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน ในรายการฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- มะเสาวดี ไสสากา. (2561). รายงานวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมบริหารไม้ผลครบวงจรตามแนวเศรษฐกิจวิถีธรรม. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ. (2550). การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดสวนลงกองของเกษตรกรในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 10(2), 32-49.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- โสมาตรมี จันทรัตน์. (2562). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2562 จาก www.bot.or.th.